

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

WERNER BOYESEN

EN DANSK LÆGE FRA PIETISMENS TID

AF

K. CARØE

(Særtryk af ›Dansk Klinik« 1910).

**J. COMENŒ BOGTRYKKERIER
(GEORG A. BACH)**

I Begyndelsen af det 18de Aarhundrede kom en Medicus practicus Werner Boyesen til København; selv skriver han i 1741, at han da havde boet der i 26 Aar, i 1751 i 37 Aar; han maa altsaa være kommen til Hovedstaden omkring 1715; sikkert er det, at 23. Decbr. 1720 bevilgede Frederik IV, at Werner Boyesen, som har appliceret sit Sind til Medicinam, og ved mangfoldige Praxin udi en 16 Aars Tid udi vores Rige Norge skal have gjort sig derudi habil, maa derudi uforment praktisere og forsvarligen betjene alle og enhver her udi København, som hans Kur og Medicin kunde begære.

Efter disse Angivelser synes Boyesen saaledes at have praktiseret uden Bevilling først i Norge c. 1700—1715 og derefter i København til 1720, og han maa da vel antages at være født senest omkring 1680 og altsaa at have været 40 Aar eller derover, da han fik Licentia practicandi.

Om Werner Boyesen's tidligere Liv vides intet, hverken om hans Herkomst eller hans Uddannelse; i Københavns Universitets Matrikel er det ikke lykkedes at finde ham; Doktorgraden havde han ikke; om han overhovedet har været en studeret Mand er vist tvivlsomt. Efter det lidet, der kendes til hans Optræden som Læge, har han næppe haft nogen grundig Uddannelse; han staar vistnok Empirikerne, Medici circumforanei eller Landefarerne nærmere og er rimeligvis ogsaa optraadt som saadan i Norge, hvor hans Virksomhed hidtil har været ubekendt, og hvor han ikke vides at have været fastboende Læge i nogen By. Muligvis har han oprindeligt været Haandværker; meget taler i alt Fald for, at han er den Urmager Boyesen, om hvem Dr. med. J. G. de Bötticher*)

---

*) Johannes Gottlieb de Bötticher var født 1677 i Pommern; i 1702 kom han til København, hvor han var særlig virksom under Pesten og en af

i 1735 skriver, at han „ex quo fato nescio“ har faaet Privilegium paa at helbrede syge, og hvis Charlatanerikure og absurde Forretninger han skarpt angriber.

Allerede Aaret efter, at Boyesen var bleven privilegeret Medikus, 1721, kom han i Proces med en Ankersmed Morten Hansen paa Kristianshavn af hvem han havde krævet et meget stort Honorar — 122 Rdl., 4 Mark og 4 Skilling, vel henved 700—800 Kroner nu — for Medikamenter, Vognleje og Opvartning i 32 Uger. Det drejede sig om Behandling af Hansen's Hustru, der blev anset for uhelbredelig syg af en Benlidelse, hvorfor flere Læger vilde have det daarlige Ben afsavet. Hansen havde sagt, at han vilde give Hus og Gaard for at faa hende hjulpet, og hun bad Boyesen sætte alting til Side og opvarte hende og tage de bedste Medikamenter og ingen Ting spare, hun vilde betale alt ræsonnabelt, „som jeg da og gjorde og kørte ud til hende Natten saa vel som Dagen, udi Regn og ondt Vejr, saa jeg fordærvede mine Klæder og opgav mange af mine Patienter“. Efter Boyesen's Mening var Benet angrebet af en Forraadnelse, saa der fandtes deraf mangfoldige Stykker som grove Savspaaner, Kødets var raaddent med vildt opvokset Kød, saa store som Æbler, og forfærdelige dybe Huller med ulidelig Pine, ja, Legemet var saa raaddent, at der udfaldt saa stort et Stykke Kød som en Valnød. I hendes udpinte, udvaagede, udmattede og udhungrede Legeme fandt han en overhaandtagende Rosenfeber, som var Aarsag til Benets Ulykke. Da de andre brave Mænd opvartede hende, havde hun ikke haft en Times Rolighed for Pine, men to Dage efter, at han var kommet til hende, blev al Pine entlediget, og fire Uger efter gik hun paa Foden og havde siden været hjerte-frisk. Men da der ingen Fare var mere, tog de en anden Læge.

Morten Hansen nægtede derimod at være Monsieur Boyesen en Skilling skyldig, da han havde betalt ham 90 Rdl.; men hvis Boyesen havde opfyldt sit Løfte at helbrede hans Hustru, havde han gerne givet ham en Diskretion til; men hun var ikke kureret endnu. Han fremlagde desuden en Attest fra

---

de faa Læger, som da ikke flygtede fra Byen; hans stridbare og sære Sind skadede ham meget; i 1735 indgav han en lang Klage til Magistraten over de mange upriviligerede Barberer, Charlataner og Kvaksalvere, der drev medicinsk Praksis i København; han døde 1762.

Tobias Wirth*), der underskriver sig „Medic. Cand.“ men ellers kaldes Medicinæ practicus, at hun havde fire aabne Huller paa Benet, og at hendes Vanhelsen og Skade endnu ikke var kureret.

Om Wirth erklærer Boyesen, at han „kender nok den gode Mands Videnskaber i den Forfarenhed, men at kende Urter paa Marken og at vederkvæge sit Legeme, ved jeg Manden kan, thi jeg ræsonnerer, om udvortes Sager er han saa vel forfaren i som jeg i at gøre Skibsankere“.

Ankersmeden fik endvidere Attest fra to Koner, at Boyesen kun håvde sendt noget Salve at smøre paa Benet, men Benet maatte hun selv lade forbinde, da han kun kom en eller to Gange om Ugen og undertiden gav hende ind at svede paa; og i den Tid, han kom der, forbedrede Benet sig ikke; men da Boyesen udeblev to til tre Dage, henvendte hun sig til Badstuemanden, der har betjent hende i 16 Uger og kendelig kurede den gamle Skade.

Under Sagen fremkom Modpartens Prokurator med nogle ubehagelige Spørgsmaal om Boyesen's Studeringer, hvorover han blev meget vred: „Jeg kan ikke noksom forundre mig over denne selvtagne Myndighed, at forespørge om min Studering og Lærebrev, det hverken Professorer, Doctores eller andre brave Mænd nogen Tid af mig har forlangt, og det ej engang den Tid, det var dem vedkommende, hvorfor jeg ikke andet hertil svarer, end han og enhver bør være fornøjet og ære den, Gud og Kongen beviser Naade og Ære . . . . Jeg er ikke forbunden til at give mine Patienter Recepter, men til at ordinere Medikamenter og hvad der skal gøres, langt mindre at forbinde hende, thi det hører en Barbers Svend eller Dreng til“.

Sagen blev sluttet med en Bytingsdom 15. Decbr. 1721, som ikke kendes, og som Boyesen ikke var tilfreds med, hvorfor han appellerede den til Raadhusretten, men vistnok uden bedre Resultat; thi ved en ny Dom 29. Juni 1722 blev Morten Hansen frifundet for hans Tiltale, da Boyesen ikke

*) Hvem denne Tobias Wirth har været, vides ikke; nogen Læge med dette Navn kendes ikke fra den Tid, derimod en yngre Tobias Wirth, født 1706 i København, Dr. med. 1734, død 1760 som Landfysikus i Næstved. Muligvis har det været dennes Fader, der var Destillatør, og den eneste med Navnet Tobias Wirth, der kendes fra den Tid.

havde fremlagt specificeret Regning og selv havde indrømmet, at han havde modtaget 90 Rdl. af Hansen*).

Det lader ikke til, at Boyesen paa dette Tidspunkt endnu er begyndt at anvende de stærke Medikamenter, som man vil faa at se senere vakte en vis Opmærksomhed og skarp Kritik, uden at Autoriteterne dog vides at være skredne ind imod dem; ikke saa snart er imidlertid Collegium medicum blevet oprettet i 1740, før han kommer i Kollision med det; der er dog god Grund til at antage, at hans Lægevirksomhed allerede tidligere har givet Anledning til Klage, da han i 1741 selv skriver, at det er udspremt over den hele Stad, at han bruger giftige Medikamenter, ja, endog at han har forgivet sin egen Brodersøn med mange andre.

Disse Beskyldninger maa vistnok have givet Anledning til, at Apoteker Andreas Winther, der ejede Løveapoteket 1716—1742, havde underkastet hans Medikamenter en Undersøgelse, hvorved han var kommen til det Resultat, at de var skadelige. Det er rimeligvis for at nedslaa alle disse Beskyldninger, at Werner Boyesen, der sikkert selv har følt sig overbevist om sine Medikamenters store og gode Egenskaber, har henvendt sig til det medicinske Fakultet med Anmodning om at foretage en Undersøgelse af dem; men derved kom han rigtignok kun af Dynen og i Halmen.

Fra Fakultetet maa Boyesen's Skrivelse være sendt til Collegium medicum, thi i Kollegiets Møde 7. April 1741 fremlagdes en Skrivelse fra privilegeret Medikus Werner Boyesen til det medicinske Fakultet, hvori han anmoder om en Udtalelse, om følgende af ham indsendte Medikamenter er giftige: 1) Aurum potabile af det kemiske Guldsalt, 2) Mercurius potabilis, 3) Øjenvand af Merkurialsalt, 4) Kemisk Merkurialsalt, 5) Kemisk Guldsalt.

Disse Medikamenter blev overgivne Livmedikus Carl, der var Præsæs i Collegium medicum, og de to Assessores pharmacæ**) til Undersøgelse, og ved et følgende Møde afgav disse

*) Sagen er her gengivet efter O. Nielsen's Uddrag i „Københavns Historie og Beskrivelse“ VI, 239. Det har ikke været muligt i Arkiverne at finde Kilden hertil.

**) Johan Samuel Carl, født 1676 i Oehringen, Livmedikus hos Christian VI 1736—1742, død 1757 i Meldorf.

Gotfred Becker, født 1681 i København, Ejer af Elefantapoteket og Hofapoteker 1712 til sin Død 1750.

Jakob Bartholomæus, født 1687 i Roskilde, Ejer af Enhjørningsapoteket (Kristianshavn) 1712 til 1744, da han solgte det.

Erklæring om, at de ved deres Undersøgelser var komne til samme Resultat som Apoteker Winther ved sine tidligere Undersøgelser, at de ved Brugen af disse Medikamenter fremkaldte skadelige Tilfælde skyldtes deres korrosive Natur, hvorfor det blev besluttet at advare Autor om at entholde sig fra Brugen af dem i Fremtiden, da han i Tilfælde af skadelige eller ulykkelige Følger af dem vilde ifalde Straf derfor.

Boyesen's Skrivelse kendes ikke; det medicinske Fakultets Arkiv er som bekendt næsten helt gaaet til Grunde; men derimod eksisterer Kollegiets Resolution af 1. Maj 1741, da den i Kopi er vedlagt en senere Klage fra Boyesen, der findes i Rigsarkivet, ligesom ogsaa hans Svar paa denne Resolution.

Resolution in Collegio Medico Regio

d. 27ten April 1741.

Wenn Facultas Medica Hauniensis die an sie ergangne Schreiben von Sgr. Werner Boyesen nebst beigefügten 5 Medicamenten als 1) Chymisches Gold-Saltz, 2) Chymisches Mercurial Saltz, 3) Aurum potabile aus dem Chymischen Gold-Saltz, 4) Mercurius potabilis aus dem Mercurial Saltz, 5) Augen Wasser aus dem Mercurial Saltz, dem Collegio Medico Regio abgeliefert umb Collegialiter alles zu untersuchen und auf die vorgelegte Frage:

Ob obige Medicamenta sicher zu gebrauchen?

Desto einmüthiger zu antworten und besagtes Collegium vor das rathsamste erachtet, die untersuchung dem Hrrn Leib Medico Carl und beiden Pharmacopæis Assessoribus zu Committiren, und auch diese, ein jeder ins besondern, doch einstimmig, ihre Gedanken schriftlich dahin abgegeben, dass merckliche Corrosiva in den Medicamenten vorhanden.

So mag Collegium Medicum nichts anders antworten als: Obgenannte Medicamenta wären nicht sicher zu gebrauchen.

Weil also treulich und wollmeinend den Gebrauch derselben abgerathen haben, theils seines eigenen Gewissens beym Gebrauche zu verschonen, theils keine Verantwortung ihme auf Zuladen, wenn des Gebrauchs halber Klagen bey dem Collegio einkommen solten.

Copenhagen, d. 1sten Maj 1741.

In Fidem

J. H. Becker*). C. M. R. Membr. et Secretar.

*) Johan Henrik Becker, født 1715 i Aurich, Medlem af og Sekretær ved Collegium medicum fra dets Oprettelse 1740, Bergmedikus i Kongsberg 1742, død der 1761.

Paa denne Resolution, som Boyesen spydigt betegner som „hverken til eller fra“, gav han Fakultetet og Kollegiet følgende hvasse Svar, som han efter Tidens Sprogbrug selv kalder „ydmygst“.

Mit ydmygst Svar og Betænkende paa ovenbemeldte respektive Collegio Medici Regii Facultatis Hafniensis Resolution paa mit indgivne tjenstl. Spørgsmaal, om hos erfulgte 5 kymiske Medicamenter, der var bedre til Menniskens Helbred end al Verdens Skat, uden Fare at indtage. Men saasom jeg ikke blev værdiget at vide deres samtlig Sammenkomst at svare og oplyse om saa kraftig, for dem fremmen Medicin, og for at undersøge, om samme min rene og sunde Medicin ikke var af en Uven, dem uafvidende, med skadelig Ting fordærvet, er det mig kært, deres Resolution ikke udfaldt værre.

Ligeledes er det mig kært, at de med Sandhed navngiver det udi deris Resolution det, som det er, en Aurum potabile og Mercuri potabile og ikke beskyldes for giftig. Er det da drikkelig Guld og drikkende Mercurius, saa er det jo en stor og kraftig Medicin, som alle lærde Mænd har efterstræbt og ønsket.

Men, som de behager at skrive, det er korrosiv og ikke sikker at bruge, og specificerer eller navngiver ikke, hvoraf det er korrosiv og usikker; saa kan man da sige om mange daglig brugende Ting til vores Ophold; Eddike, Citron og Salt er korrosiv og fortærer Kobber, Messing, Staal og Jern, men har sin egen naturlig Korrosivhed og ellers tjener ikke at kaste bort, (jeg har og hørt at være ræsoneret, at min Aurum potabile er ikke Guld, saasom ingen i Verden kan salvere*) Guld uden med Gift, men var derfor kun en Farve; saa er der ingen Farve til paa Metal, der jo lader sig afto med lidt Vand, men med dette forgylder jeg Sølv, Staal og Jern bestandig og lader sig ikke afto med Skevand; men var det korrosiv, saa blev da Metaller sorte og fortæret). Ethvert Menneske er korrosiv og uden det kunde ikke leve; saa har denne Aurum potabile, som al Farlighed er fratagen, sin naturlig sunde Korrosivhed, og skulde jeg betage den det, saa blev det en død Metal og blev ikke bedre til Menniskens Helbred end Apotekets døde Guldpulver, som er til Helbred til ingen Nytte**).

*) Rimeligvis Skrivefejl for solvere, opløse, der dog muligvis ikke skyldes Boyesen, som har ladet alle disse Skrivelser besørge af en Afskriver med en meget smuk Haandskrift; der findes vistnok flere lignende Skrivefejl; enkelte Steder kan man se, at Boyesen har rettet Fejl med det samme lysere Blæk, hvormed han selv har undersøket sit Navn. I den trykte Plakat fra 1751 findes dog atter salvere og adskillige andre Fejl.

***) Her sigtes vistnok enten til den Hallske Guldtrinktur Essentia dulcis eller til Tinctura auri sicca Zellensis, Zellisk Guldpulver, ogsaa kaldet

Og ligeledes kan man sige om: ikke sikker at bruge; Gaas, Flæsk, Laks og Sild er ikke sikker at bruge; Safran er en dydig Medicin, men er ikke sikker at bruge, thi ved den kan et Menniskes Hjerter briste.

Og forundrer jeg mig storlig, at min meget kraftig og sunde Medicin, uden mindste Fare for frugtsommelige Koner, spæde Børn, mindre for gamle at indtage, saaledes af saa mange lærde Mænd bliver saa forblumt (forblommet?) kasseret, hvorved jeg ved Guds Velsignelse har hjulpet mange, der af berømmelige Doctores efter langsommelig Brug var forladt inkurabel, som endnu her med Sundhed lever. Men de mange farlige skadelige korrosivgiftige Medikamenter paa Apoteket, som daglig bruges til mange Menniskers Død og Ulykke af de uforfarne Læger, bliver som en gammel Praxin tilladt, som de dog ikke er andet end en forgiftig Røg af Erts udi Smelteovnen, som er Skallen af Medicinen.

Men Kærnen, min uskattefulde sunde Medicin af den ædelste Metal, Guld, blev kasseret, saasom de af saa ringe en Mand udi deris Tanker er praktiseret; men hvad der er ringe for Menniskeren er agtet hos Gud. Og at jeg saa alvorlig advares ikke at besvære min Samvittighed, at der ikke skulde komme Klage over mig til Fakultetet.

Jeg har nu boet her udi Staden under Guds og Kongens Beskærmelse udi 26 Aar, og der har aldrig voren Klage over mig eller mine Medikamenter, og ej ved Guds Hjælp sker lovmæssig herefter, thi var min af Gud store Medicin skadelig korrosiv og ikke sikker at bruge, da havde mange Mennisker kommen udi Ulykke og dødelig Sygdom, der daglig har købt og daglig køber udi loddevis samme kymiske Medikamenter af mig, som udi slumpevis uden at tælle det i Draabetal, indtager dem udi hidsige Ting til Sundheds Konserveration.

Min Samvittighed har jeg af min Ungdom siden jeg lærte at kende Gud, konserveret i at hade Guds Fjende, Synden, thi jeg har ingen Glæde i Verden, men daglig Hjertesorrig. Og at forkaste min eneste Trøst, Guds Naade med det evige gode, bevare mig Gud med sin Aand fra. Saa jeg ikke ved mig skyldig udi noget, uden jeg for Gud er en Synder; alligevel jeg beskyldes af mange for det, jeg ikke har tænkt, mindre præret (præsteret)? Boyesen har her foretaget en Rettelse, hvorved Ordet er blevet vanskeligt at læse). Gud give, der maatte blive befalet, at enhver, der er mig bekendt, skulde lovmæssig bevise mig, jeg een med mine Medikamenter har beskadiget, eller noget uanstændigt paa, særdelis mine Hadere og Forfølgere; saa kom deris Vidnesbyrd ikke overens. Jeg takker Gud, jeg derudi ligner min Frelsere, jeg er af Gud udvalgt fra Verden, derfor hader Verden mig.

Tinctura solis sicca incompleta i Modsætning til Tinctura solis sicca completa, Guldpulver med Ambra; de indeholdt begge Antimon og forskellige andre Midler, men ikke Guld.

Saa bliver denne deres Resolution deres egen Samvittighed for Gud at gøre Regnskab, at de saa lettelig kasserer saa store og kraftige Medikamenter, der ingensteds i Verden findes uden af Guds Naade hos mig, hvorved mange Mennisker vil komme udi Vanhelse og dødelige Svagheder, som ellers kunde ved dette blevet forekommet og hjulpet.

Men havde min store, kraftige, kymiske Medicin, jeg dem insinuerede, blevet retmæssig antaget og mig derom konsulerit at indrette det efter deris egen Behag, saa har jeg Guldet og efter egen Vilje at præpare det sødt, surt eller beskt med sunde Specier.

Da havde det visselig blevet Kongens Glæde og Land og Rigers Lyksalighed, hvilket jeg tilbød mig at bevise udi min Skrivelse med Medikamenterne; saa ogsaa de farligste Svagheder udi største Paraxissimo paa en Time at forbedre de svage og inden faa Dage dem at kurere; men blev ikke anset som jeg vel ventede mig; thi saa stor og kraftig Medicin strider imod Apotekernes Intrader.

Men derved er Hans Kongelig Majestæts allernaadigste faderlige Omsorgs Vilje, Øjemærke og Befaling til Medicinens bedre Flor at kunne sættes i Orden bleven med mit herudi til intet til videre.

Hvilken dette mit Svar paa deris Resolution testires med egen underskrevne Haand.

København, den 1ste Juni 1741.

Werner Boyesen.

Som det efter dette Svar var at vente, afholdt Boyesen sig ikke fra at bruge sine Kure og Medikamenter, og det varede da heller ikke længe, inden en ny Klage indløb.

Ved Collegium medicum's Møde 28. Maj 1742 fremlagdes en Klage fra en Johannes Hellesen hjemmehørende i Norge, der havde været under Boyesen's Behandling i København og mente sig ilde trakteret af ham under sin Sygdom; og samtidigt fremlagdes ogsaa Kopi af en Skrivelse, der 11. Okt. 1741 af Boyesen var indsendt til Økonomi- og Kommercekollegiet, i hvilken han meddeler, at han er i Besiddelse af forskellige Medikamenter af stor Effekt, og besværer sig over den af Collegium medicum 1. Maj 1741 afgivne Resolution om hans Medikamenter.

Den originale Skrivelse, der findes i Rigsarkivet, lyder saaledes:

Saasom jeg af Hans Kongl. Majests. allernaadigste Forordning angaaende Medicinens bedre Befordring af d. 9de April 1740 blev vidende om voris allernaadigste Konges allernaadigste Intention og Øjemærke til faderlig Omsorg for sine Lande og Rigers bedste

Konservation, til deres højeste og bedste Velfærd ved Helbreds Befordelse, at Medicinen med de tilhørende Videnskaber kunde komme i højere Flor og bedre Stand end hidtil; hvortil Hans Kongl. Majestæt allernaadigst inviterer alle, der ved deris Flid og Vindskibelighed naturlig Videnskab til Lægekunstens Opkomst og Fremvækst søger at befordre.

Thi er det enhver retsindig Undersaattes allerunderdanigste skyldigste Pligt med Gud igen at elske Hans Kongl. Majest. med Liv og Gods, særdelis af Guds Naade udi Hans Kongl. Majests. og kongelige Huses Helbreds Konservation.

Da saasom jeg uværdige af Guds Naade formener mig at være given de største Pund til Menniskens Helbred, saavel udi det botaniske som udi de kymiske Mediciner til indvendige og udvendige Svagheder at kurere; hvilke alle lærde Mænd udi hele Verden med store Bekostninger har efterstræbt og ikke har naaet, paa det at Gud vil vise, det, som er ringe for Mennisken, er agtet hos Gud.

Thi har jeg efter Hans Kongl. Majestæts allernaadigste Vilje og Befaling søgt og indgivet dette her meget respektive Fakultet tvende Gange mine kymiske Medikamenter (som den ædelste Klenodie til Menniskens Helbred) at undersøge, om derudi fandtis mindste Del giftig eller skadelig, men efter 4re Ugers Tid bekom jeg deris Resolution, hverken til eller fra, som herved tillige med mit betænkende Svar derom underdanigst insinueris til de høje Herrers bedre Overvejende derover.

Men saasom daglig hørís, mange baade fornemme og gemene (ved hidsige Febre, Blodgange og andre hastige Svagheder) bortdør, som kunde hos mig paa faa Dage med Guds Hjælp kureris, og en Del paa faa Timer, særdelis der jammerlig hørís høje og lave Mænds Børn bortdør udi Børnekopper, og en Del af dem, der lever, kommer udi uhjælpelige Svagheder, da dog den Svaghed er ikke af Gud ordineret til Menniskens Død eller Skade, men til en Blods Renovation fra den syndige medfødte Phlegma. Men maa dog hørís, at enhver, der søger om Raad for Børnekopper, faar til Svar, at der er ingen Raad derfor, men maa anse saa mange Dage, og udi de Dage inficeris Hjertet, Livsgejsterne og Blodet af den pestentialiske Feber, som med den Svaghed følger, saa der omsider er ingen Hjælp eller Raad. Men af Guds Naade har ingen voren syg hos mig af den Svaghed ved min kymiske Medicin udi 24 Timer, men den 9de Dag voren fuldkommen kurerit; dog søges jeg sjælden og ikkun af faa, saasom jeg uskyldig, meget af Misundelse forfølges og beskyldes for at bruge giftige Medikamenter med mange andre opdigtet Beskyldninger; og kan det lovmæssig bevises, at mine kymiske eller botaniske Medikamenter befindes i mindste Del giftige eller skadelig korrosiv for frugtsommelige Koner, nyfødte Børn, mindre for gamle at indtage, eller der kan bevises een, jeg har beskadiget med mine Medikamenter, nu jeg

har boet her 26 Aar af Gud og Kongens Naade for Medikus, ønsker jeg, selv at straffis paa Ære og Liv.

Thi er min underdanigste Bøn til naadige højbaarne Herrer, at de vilde for Guds Æres Skyld, Kongens Glædes, Hans Kongelig Majests. Kassis stedse store Indtraders og Lande og Rigers største Lyksaligheds Skyld formaa Hans Kongl. Majest. naadigst at befale og ordinere, at jeg maatte blive antaget til forermeldte at bevise efter denne min allerunderdanigste Projekt, saa det allernaadigst maatte behage Hans Kongelig Majest. herved Stedet at befale alle sine allerunderdanigste Undersaatter, at naar dem eller deris arriverer nogen Slags Svaghed, indvendig eller udvendig, saasom Børnekopper, Podegra eller Kiddegra, Epilepsier og alle andre Fruentimmers Accidentzier ved og udi Barnsnød, saa og hidsige og hastige Svagheder, at de straks angiver det til Hr. Professor Buchwald*), og at de ingen anden Doktor søger eller bruger, saasom jeg ved, han er en retsindig og vel studeret Mand saavel udi de kymiske som udi de botaniske Medikamenter, og at Hr. Professor Buchwald bliver befalet, at han dem straks antager og saa samme Tid kalder mig dertil og indgiver mine Medikamenter, efter at han har dem undersøgt, om derudi findes ringeste Farlighed; ligeledes befalet, at han ingen anden Medicin til dem applicerer uden min efter min Ordination udi min eller Fuldmægtiges Præsens. Og naar Patienterne ere ved Guds Hjælp restituerede, som haabes ved Guds Velsignelse sker inden faa Dage hos dem, som ikke ere af Gud til Døden beskikkede, at de da fornøjer og betaler Hr. Professor Buchwald for sin Umage; jeg begærer ikke uden Kongens Naade, naar min af Gud givne Videnskab efter forermeldte er bevist.

Men som samme mine kymiske Medikamenter bestaar af Guld, Sølv og Kvægsølv, som al Gift og Urenlighed er fratagen, de botaniske af kostbare Specier af Urter, bedis allerunderdanigst, Hans Kongl. Majest. vilde allernaadigst behage at assistere mig med 100 Rdl. til at præparere og forfærdige Medikamenterne at staa forfærdiget til hvad Tid, de til svage begæres; hvorimod jeg haaber og forbinder mig ved Guds Hjælp at udkomme udi Medikamenter til 50 svage Mennsker.

Og som jeg allerunderdanigst udi forermeldte skriver, at dette mit af Gud store Pund kunde blive Hans Kongl. Majestæts Glæde og Kassis stedse store Intrade og Menagie til ganske Land og Rigers største Lyksalighed, bestaar herudi, at naar mine kymiske Medikamenter ved Guds Velsignelser er bevist udi Dyd og Kraft at overgaa alle andre Medikamenter til Menniskens Helbred, vil jeg indrette Hans Kongl. Majest. et lidet Labertorium, hvorudi disse kymiske Medikamenter skal præpareris og bekommis i Pund eller Loddevis, som enhver behager, med fuldkommen Opskrift, hvor-

*) Balthazar Johannes de Buchwald, født 1697 i København, Prof. med. 1739 til sin Død 1763.

ledis det til alle Slags Svagheder skal bruges, med dets Køb eller Pris.

Og saasom saa dydige og kraftige Medikamenter ingensteds findes eller kan præpareris i hele Verden uden af Guds Naade hos mig, saa vil jeg efter min allerundanigste Pligt til Hans Kongelig Majestæt afstaa og fuldkommen fra mig lære, imod Kongens Naade, til en forstandig og troværdig Mand, som Hans Kongelig Majestæt selv naadigst vilde udnævne, som med sin Saligheds Ed for Gud og Kongen forpligter sig, at han paa ingen anden Maade det igen fra sig lærer uden Kongens Vilje og Befaling, og saa maa det overalt ved Aviser og andre optænkelig Maader inden- og udenlands gøres bekendt. Hvor der da visselig vil stedse i Mængde afhandles, saavel her som forrige Tider udi Halle for nogle Millioner*), som dog har ikkuns Navn af Aurum potable, thi det har ikke gjort ej heller gør nogen kendelig Virkning til Helbred; men disse mine kymiske Medikamenter ved Guds Velsignelse vunderbarlig forbedrer paa faa Timer. Saa bliver da disse mine Medikamenter Kongens Glæde og Kassis stedse store Intrade og Menagie, hvilket er Lande og Rigers største Lyksalighed med Helbred at høre, at det gaar voris allernaadigste Konge vel, saa gaar det og os alle vel.

Thi er min underdanigste Bøn til naadige højbaarne Herrer, at de naadigst ville tage sig dette an Hans Kongelig Majestæt allerunderdanigst at forestille og dette for Hans Kongelig Majest. og Landet saa nyttige Ting at befodre.

Og som jeg er en gammel og meget svag Mand, bedis iligemaade, at det maatte ske med forderligste, paa det at saa inportant en Ting ikke skal bortdø med mig.

Jeg beder ogsaa underdanigst, at medfølgende Plakat maatte blive befalet at komme udi Trykken, eftersom det er bleven mig nægtet, paa det den ganske Publikum kan faa desto større Fortrolighed til mig; herpaa forventer jeg med største Længsel de høje Herrers naadgunstige Resolution.

Hvormed jeg underdanigst forbliver højbaarne Herrers

underdanigste og ringe Tjenere

København d. 11. Oktober 1741.

Werner Boyesen.

Økonomikollegiet lod sig dog ikke friste af denne gyldne Limpind; allerede 18. Okt. 1741 resolverede det: „Som denne Sag ikke til dette Kollegium henhører, saa faar han sig til det medicinske Fakultet at henholde“.

*) Den berømte Haleske Guld tinktur, *Essentia dulcis*, havde i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede skaffet Vajsenhusapoteket i Halle og sin Opfinder C. F. Richter umaadelige Summer.

At Boyesen skulde være gaaet til Fakultetet med Sagen, er vist lidet rimeligt, men herom vides imidlertid ikke noget; heller ikke om, hvorledes den endelig er naaet til Collegium medicum i Maj 1742; muligt er det dog, at dette Kollegium har haft den liggende i længere Tid uden at tage Notits af den, men saa har benyttet Hellesen's Klage til at tage den gamle Sag op paa ny.

Gennem flere Møder i Collegium medicum strækker sig nu Behandlingen af Hellesen's Sag; Klageren mødte efter Anmodning selv, men Boyesen undskyldte sig med Sygdom og sendte sin Søn, der afgav Oplysninger paa hans Vegne; Sagens Enkeltheder er uden videre Interesse; Boyesen havde anvendt sin Guld tinktur og et afførende Dekokt; til sidst blev besluttet at meddele Boyesen, at da han trods tidligere Forbud var vedbleven at anvende sine skadelige Medikamenter, var han egentlig strafskyldig, men at man vilde afvente, hvorledes han vilde undskylde sig; og det blev tillige meddelt Klageren, at det var forbudt Boyesen at bruge disse Medikamenter, hvorfor det stod ham frit at klage videre til det medicinske Fakultet.

Nu var begge Klagerne, hver i sin Sag, henviste til dette Fakultet. For Boyesen's Vedkommende var imidlertid et eller rettere to ny Momenter komne til, et Skilt og et Skrift; men om disse giver Forhandlingerne ingen anden Oplysning, end at det i Kollegiets Møde 9. Okt. 1742 blev besluttet at skrive til Politimesteren om at lade Boyesen's Skilt og Skrift afhente og atter alvorligt anbefale ham ikke mere at sælge Medikamenter eller tilraade andre dem, da de var befundne skadelige og Kollegiet allerede to Gange havde forbudt ham det.

Hvad der har staaet paa Skiltet vides ikke, men „Skriftet“ maa sikkert være den tværs over to Foliosider skrevne Plakat, som er vedlagt Klagen til Økonomi- og Kommercekollegiet, og som det var blevet ham forbudt at trykke.

Skreven Plakat saasom Trykken mig nægtis.

Saasom jeg daglig hører mange fornemme og ringe Mennisker henligger udi ringe Svagheder langsommelig Tid, og mange bortdør udi hidsige Febre og andre hastige Svagheder, som af Guds Naade hos mig paa faa Dage, en Del paa faa Timer, kunde blive kurerede; ligeledis med Børnekopper, som beklagelig maa høres,

store, fornemme Mænds Børn, saa og i Mængde gemene Mænds Børn jammerlig bortdør, hvilken Svaghed er ikke af Gud ordineret til Børnenis Død eller Skade mindre gamlis, der har bedre Kræfter, men til en Blods Renovation af den syndige medfødte Phlegma; hvilken Ulykke er sket og sker af en Del enfoldige gamle Kvinders Lærdom og Raad, at man ikke skal straks bruge for den Svaghed, men man skal anse saa mange Dage, hvilken Paafund til manges Død og Ulykke er sket, fordi de hverken ved Raad eller kan skaffe den hjælpefuld kraftige Medikament, hvorfor det er kommen i Brug og holdt for Ret.

Men contrario, thi de Dage, de anser Svagheden, inficeris Hjærtet, Livsgejsterne og Blodet af den giftige pestilentialiske Feber, som den Svaghed følger, med dødelig og farlig Accidentzer, saa der omsider er hverken Hjælp eller Raad, saa de, der bliver ved Livet uden Skade, sker af Guds synderlige Forsiun og ikke ved Medikamenter.

Thi tilbyder jeg for alle og enhver og herved gør bekendt, at af Guds Naade kan enhver, baade unge og gamle (for Børnekopper, hidsige Febre og andre hastige Svagheder) paa faa Dage hos mig ved Guds Hjælp blive kureret, naar de straks vil angive til mig deris Svaghed; saa haaber jeg ved Guds Hjælp, at der ingen skal komme til mindste Skade, mindre uden Guds sæere Vilje dø, naar min ordinerede Diæt efterlevis.

Hvilket jeg tilbyder af en pligtig Kærlighed til min svage og bedrøvede Næste, paa det mit Pund ikke skal graves i Jorden. Men jeg ved disværre for de svage, at faa vil ikkuns søge mig til sin Helbred, saasom jeg uskyldig af manges Misundelse forfølgis med ugudelig opdigtet Usandfærdighed, der beskylder mig, at jeg bruger giftige Medikamenter og har forgivet min egen Brodersøn med mange andre, som er udspredd den ganske Stad over. De siunge udi Guds Hus, Du skal ikke sige falsk Vidnisbyrd imod din Næste, om Du vil ikke udi evig Pine det undgælde; men de har nu i mange Aar brugt deris Tunge med Skældsord og falsk opdigtet Vidnisbyrd imod mig at lyve mig Ære og Brød fra. Gud dømme dem! Jeg takker Gud, at jeg derudi ligner min Frelsere og med ham maa beklage, den, der har ædt mit Brød, træder mig nu med Fødder. Men hvo af Eder kan lovlig bevise mig een, jeg har beskudiget med mine Medikamenter, nu jeg har boet her, nu Medikus udi 26 Aar af Guds og Kongens Naade.

Jeg vil bevise mangfoldige, jeg ved Guds Hjælp har hjulpet, der har voren af berømmelig Doctores forladt inkurabel. Ja! Den, der har lagt siuv Aar paa sin Seng og forgæves anvendt store Midler paa berømmelige Doctores, blev dog hos mig af Guds Naade paa 7 Dage kureret, som endnu lever og til Bevis er til Stede, og nu nylig (for Børnekopper, Børn, som har lagt med Kopperne udi fulde Epilepsi eller Slaug) disse paa 8 à 9 Dage af Guds Vel-sigelse hos mig er kurerede.

Saa er jeg nu herved indstændig bedende til en Del af Eder, der forstaar og bør forstaa Medicinen, som er mine Eftertalere og haver forarget mange dertil, om hvilke denne min Klage er, gør nu samtlig eders Bedste, at I kan bevise eders forermeldte opdigtet Usandfærdigheder eller andet uanstændigt om mig. Befindes min kymiske Medicin eller andre mine praktiserende Medikamenter i mindste Del giftige eller skadelig korrosiv for frugtsommelige Koner, nyfødte Børn, mindre for gamle at indtage, saa ønsker og begærer jeg selv at straffes paa Ære og Liv; thi ved saadan eders Bagvadskelse bliver I skyldig i manges Død og Vanhelse og dermed forhindrer Guds Ære, Kongens Glæde og Lande og Rigers Lyksalighed.

Thi det, alle lærde Mænd udi hele Verden haver med store Bekostninger efterstræbt til Menniskens Helbred og ikke har naaet, findes af Guds Naade hos mig, som nu formedelst saadan falsk Vidnisbyrd med mig bortdør.

Hvormed jeg herved hos alle, saa og de svage, med første forommeldte mig rekommanderer.

Testeris med min egen underskrevne Haand.

Werner Boyesen.

København den 11te Oktober 1741.

Hermed synes Sagen at være endt; men at Boyesen skulde have ladet sig afskrække af al denne officielle Drabelighed, er dog lidet rimeligt; det regnede i Enevældens Tid, som tidligere, med Forbud, der blev meget lidt respekterede; og at Boyesen, skønt „en gammel og meget svag Mand“, ikke har givet Ævret op, men fortsat sin efter egen Mening saa gudsbenaadede og velsignelsesrige Virksomhed, fremgaar ogsaa deraf, at han i 1747 henvendte sig til Kongen, Frederik V, med en Ansøgning, i hvilken han fremsatte forskellige ny Beskyldninger om Undertrykkelse og Forfølgelse, der vistnok havde meget lidt paa sig. Sagens Akter er ikke bevarede, kun følgende korte Uddrag i Supplikprotokollen for 1747 saavel af Ansøgningen som af det medicinske Fakultets Erklæring.

Werner Boyesen, Doktor her af Staden, remonstrerer vidtløftig, hvorledes han er særdeles lykkelig i at kurere disperate Svagheder og præparere Medikamenter; da derimod de fleste Doctores er Aarsag i deres Patienters Død ved det, at de applicerer deres Formænds gamle Medikamenters Praxin efter den Tids stærke Natur baade hos Mennesker og Specier, særdeles de kymiske Medikamenter, som er giftige og korrosive og blot en Skum og en giftig

Røg af den rette Medicin og Kærneguldet, som ingen ved at solvere; Supplikanten ved derimod at tillave en Guldtinktur eller Aurum potabile, som haver sin nyttige Virkning i de dødeligste Sygdomme, hvis Kraft han haver eksperimenteret paa mange Patienter, som er lykkelige kurerede, og hvoraf han fremfører 3 à 4 Personer, som alle er restituerede, og det alene ved det meldte Guldtinktur; Supplikanten haver endog præsenteret højsalig Kongen (Christian VI) dette Aurum potabile, men vedkommende (B. J. de Buchwald?), som blev befalede at undersøge det, beskyldte Supplikanten og af Misundelse udraabede ham for en gammel Mand; til sidst haver Supplikanten insinueret det medicinske Fakultet hans kostbare kymiske Medikamenter af Guld, Sølv og Mercurio, men de beholdt det altsammen, og da han derover besværgede sig hos sal. Kongen, blev vel en Kommission til de kymiske Medikamenters Undersøgelse anstillet, men Kommissionen forstod ej at dømme derpaa.

Som da dette uforlignelige Medikament kvæles alene af Supplikantens Misundere, saa paa det det ej skal dø med Supplikanten, som er 60*) Aar gammel, beder han om kongelig Befaling at maa præparere en Quantité af samme kymiske Medikamenter, og den halve Del deraf at sendes til det engelske Fakultets Undersøgning efter medfølgende Opskrift, og den anden halve Del leveres her til en retsindig Mand, og derpaa alle Doctores, Apotekere, Laboranter og Kymister befales at undersøge, om det ikke er godt for frugt-sommelige Koner, spæde Børn og gamle Folk, og hvad de ej forstaaer, da at konsulere Supplikanten, og naar det da befindes godt, da hans Majest. Doctores at bruge det mod Børnekopper, hidsige Febre, Sprinkler etc. Dernæst beder han, at han paa et halvt Aars Tid, hvor han finder hans Majest. syge Undersaatter, maa kurere dem og derpaa tage Officerernes Attester; og naar da hans Medikamenter er kendt gode, vil han lære det fra sig paa kongelig Naade. Disse Medikamenter kan han forfærdige paa seks Uger til 100 Patienter med 200 Rdl.s Bekostning; og som han er fattig, saa beder han, at hans Majest. vil assistere ham med 200 Rdl., da han inden seks Uger vil overlevere Medikamentet med Opskrift om dets Applikation; og skulde det da befindes slet, saa vil han betale de forstrakte 200 Rdl. igen.

Hvorhos et Brev fra Overkammerjunker von der Lühe**), at hans Majest. vil, at Ansøgningen skal sendes til det medicinske Fakultets Erklæring og derefter forestilles hans Majestæt.

Kancellikollegiet bemærker hertil 20. Marts 1747: Til det medicinske Fakultets Erklæring. Er indkommen dat. 29. Marts 1747: De finder Supplikantens Ansøgning fuld af Urimeligheder og Usand-

*) Efter denne Angivelse skulde Boyesen altsaa været født ca. 1687, rimeligvis har han dog været ældre, som tidligere anført.

**) Volrad August v. d. Lühe, senere Overpræsident og Overdirektør ved det kgl. Teater.

heder, og at hans saa herlig udraabte Aurum potabile eller Guld-tinktur er og bliver en farlig og skadelig Medicin, thi at det er en skarp og korrosivisk Medicin, har de alt 1741 paa hans Indgivende til General Lands-Økonomi- og Kommercekollegium erklæret tillige med hele Collegio Medico, da de Dyder, som baade i gamle Tider som og nu tilskrives Gulddraaber, ej bør tilregnes Guldet men det Liquidum og Tillæg, som Guldet skal være solveret udi, saasom Guld er det tungeste Metal og et dødt Væsen, der ej kan gøre nogen Virkning i et Menneskes Legeme uden ved sin Tyngsel, og dertil behøves ikke det kostbare Guld, men Kvægsølv kan med mindre Bekostning gøre det samme, saa at de, som roser sig af at besidde Aurum potabile som en særdeles kraftig Medicin, bør anses enten for uvittige eller aabenbare Bedragerere.

Kancellikollegiet indstillede 10. April 1747 Sagen til Kongen, men om dens Skæbne vides intet; heller ikke om, hvorledes det gik til, at Boyesen endelig i 1751 fik sin „Plakat“ trykt i en ny, om ikke forbedret saa dog forøget Udgave,

I Collegium medicum har man vist denne Gang lukket Øjnene og maaske betragtet den gamle Mand som uskadelig; under Frederik V var man jo ikke saa nøjeregnende som under Christian VI strikse Regimente.

Rimeligvis findes nu kun det Eksemplar, som det kgl. Bibliotek ejer — Universitetsbiblioteket har i alt Fald intet — et firsidet Skrift i Folio uden Angivelse af Trykkested.

Plakat

til Oplysning og Underretning om adskillige dødelige og farlige Svagheder for dennem, der ikke vil dø efter Regelen, men beholde Livet og Helbred af Guds Naade ved de rette Mediciner, som af Gud er skjult for de vise, og aabenbaret de ringe.

Saasom jeg ikke kan formedelst min Svaghed af Gud ved en Tordenild gøre mig bekendt med det store Pund, Gud har nedlagt hos mig til mange Menniskers Liv og Helbred, og dog daglig med Fortrydelse maa høre, at mange umistelige Herrer, Dammer og Børn bortdør ofte med smertelige Accidentier af ringe og hjælpe-lige Svagheder, hvilket er Aarsag, at der ikke endnu er prakticeret nogen Slags Medicin for giftige Feber og Alterationer udi en Hast at kurere, ja ikke een tilforladelig Medicin for en Koldfeber, som dog i sig selv er en sund Svaghed og Blods Renovation, naar den paa faa Dage med sunde Medikamenter kureres, høres dog bedrøvelig, at høje Herrer og store Ministere med Hverandendagsfeber som den sundeste 8 à 16 Uger har været meget inkommoderet,

som hos mig paa 3, det længste udi 9 Dage har været kureret med sunde Medikamenter og ringe Inkommodation.

Børnekopper, som i Mængde henligger og derved smertelig hendør, hvilket og en giftig Feber er Skyld udi, som kunde, om den dæmpedes med de rette Midler, hjælpes og forekommes, hvor da Kopperne inden faa Dage udkom med Sundhed uden Smerte. Men det gaar med den Svaghed som med Podegra, at enhver er saa indbildet af de vise, at der er ingen Raad for den Kram, for de ved selv ingen Raad.

Podegra har sin Oprindelse af hidsige Vine og Veneris uordentlig Brug, hvorved Blodet spirituel aftager, og saa foraarsager en Kalk ved Ben og Ledemoder, hvilket giver en stor Smerte, som kunde paa faa Dage hos mig lindres, og, om Diæt maatte holdes, inden en kort Tid kureres.

Pest, Børnekopper, Sprinkel, hidsig Feber og Blodgang har alle sin Oprindelse af en giftig Feber, som kunde af Guds Naade hos mig, naar de udi Begyndelsen af Svagheden vilde den angive, paa faa Dage lindres og kureres, dog ikke alle, hvor deres af Gud bestemte Tid er for Haanden, kan ved mine Medikamenter kende sig straksren lindret og med Gud fornøjelig dø.

Epilepsi, Slag, den slemme Syge kaldet Pobelsi med døde Lemmer, Malum hypotriacum, Krampe, Melankoli med Fortvivelse, gale Mennisker og Kræft, som for den Svaghed høres ingen uden af de vises daarlige Raad med Skæren og Brænden, hvorved dog ingen bliver hjulpen. Men det er bekendt og kan bevises, at Kræft er hjulpen af Guds Naade hos mig baade udi Ansigt og Legeme hos rige og fornemme Mænd og Koner. Den, med de forommeldte, har alle sin Oprindelse af Alteration, Iver og Skræk, og alle disse til Bestandighed ere inkurable, uden Blodet fuldkommelig renses af sin Alteration, hvortil er ingen Medicin endnu udfunden, og ej er anden Middel foruden Aurum potabile, Guld, der er salveret uden giftige og kuresive Specier, hvilket ingensteds findes oprigtig uden af Guds Naade hos mig; og dermed haver jeg alle-tider hjulpet disse forermeldte Svagheder og ofte imodtaget fattige Tjenestepiger udi strenge Tjenester, der er falden paa Gaden udi fuld Slag og hjulpen af Guds Naade, at de inden kort Tid kunde gaa i Tjenesten igen, hvilket er sket ved tvende udi disse Dage. Men jeg maa dog med største Kondulation høre, at rige og brave Mænds Børn henligger udi stærke Slag mange Aar under megen Medicins Brug, indtil deres jammerlige Død, som nu nylig er sket med en fornemme sal. Justitsraads Jomfruedatter, der udi mange Aar under megen Medicins Brug, særdeles af den Doktor, der lod sig udraabe for en Maiter af den Svaghed at kurere, men maatte dog under mange Menniskers Hjælp jammerlig bortdø! Da jeg dog ofte tilbød mig, baade skriftlig og mundtlig, hende fuldkomen uden Betalning at kurere fra den Svaghed; men mine mange misundelige Forfølgere afvendte det, som nu er skjult, mens dog skal en-

gang aabenbares, naar de selv skal bære og vise deres Synder for alle til Dommen, hvor de skal se, hvor mange Guds Børn de har afvendt fra deres Liv og Helbred med min uskyldig Forfølgelse.

Man hører og jammerlig ser, at mange umyndige, værkbrudne Børn, som og ofte høres arriverer de kejserlige og kongelige Huse, som sker af et ringe Fald af Skræk, hvilket dog endnu ikke høres ingen anden Raad eller Middel for uden et efter min Practie daarlige Raad, at tvinge den Vækst med Jærnsnørliv, som foraar-sager Barnet en ulidelig Pine, og om det lever, ofte adskillige smertelige Svagheder til sit Endeligt, Land og Riger til største Hjertesorg, da den dog er en hjælpefuld Accidens, som kan ved Guds Hjælp hjælpes og forekommies hos mig, Barnet uden mindste Inkommodation, hvilket kan bevises; og nu for kort Tid siden antog en Vinhandlers Søn, navnlig Msr. Petersen, boende paa Gammel-torv, hvis Søn var et Aar gammel, førend de fornam hans skadelige onde Vækst, hvorfor hans Fader søgte adskillige Raad hos de vise, men var hos dem ingen anden Middel uden Jærnsnørliv, hvilket han og bekom; og da jeg ansaa hans jammerlige Vækst, at Mave og Hofte var ganske udvokset paa den ene Side, af Ryggens Sideben, som var ganske indvokset udi Maven; af hans hele Rygben fra hans Nakke til hans Sæde var intet at finde eller kende, men var undervokset hans Skuldre og Sideben paa den anden Side, som stod meget ud; tilmed var han indvortes syg og nedslagen og daglig plaget af Jærnsnørlivet. Saa begærte jeg at antage ham til hans Helbreds Erlangelse, som blev tilladt; hvor jeg da straks kasserede Jærnsnørlivet og ordinerte et Livstykke af ubleget dobbelt Lærred, ganske knap om Livet, og derpaa indgav ham min Medicin tvende Gange om Dagen, saa og et tyndt Plaster paa Væksten. Seks til syv Uger derefter var han munter og indvortes frisk, saa han baade gik og kørte ud med sin Fader, og hans knappe Livstykke var da mere end et Kvarter for vidt, saa havde Legemet sig derefter indgivet, saa der atter maatte gøres et nyt Livstykke et halvt Kvarter knappere end Livet, hvilket og nu kan spændes tæt om, saa han nu ved Guds Naade om et Aar er fuldkommen uden Lyde kureret; thi saa gammel ond Vækst maa igen ved Tiden bringes til at vokse lige, men udi Begyndelsen af Væksten kan den lettelig af Guds Naade forekommies og paa kort Tid hjælpes. Denne Accidens har sin Op-rindelse af et ringe Fald og deraf en Skræk udi Blodet, som om-sider foraar-sager en Jecht udi Ledemoderne, som gør den Vækst, saa der er ingen Værkbruden under 10 Aar gammel, der jo kan af Guds Naade uden Inkommodation blive hjulpen hos mig.

Man hører og ser mange blinde og mange, der hasiderer at lade med Smerte skære Hinden fra Øjet, hvilket er efter min Practie meget daarlig, thi det er at tage en Skorpe af en Saar; der gror inden kort en igen, naar de ikke ved at hjælpe Aarsagen til Blindheden, som er hos de fleste et fludsig Blod og Jerne, som

arriverer af hidsige Feber eller Alteration. Men hos mig kan bekommes ikke aleneste det, som bringer Hinden udi Materie uden mindste Øjets Fare eller Smerte; thi derved fortæres Hinden og hjælper Aarsagen til Blindhed til et bestandig Siun.

Saa gaar det og med den smertelige Svaghed Sten, at der hasideres Liv og stor Smerte lader sig skære for at lade den udtagte, og ved dog ikke at ændre Aarsagen til Sten og derfor om et Par Aar vokser lige store igen. Aarsagen til Sten er en Plymatarche, Sæd og Blod, som foraarsager en Hob Slim udi Urin og Blæren, som stopper for Urinen; og om den ikke paa rette Maade hjælpes, brænder den Slim hos en hidsig Natur til Sten; og naar enhver vil saaledes konservere sin slimige Natur, faar han aldrig Sten, hvilket ikke kan ske med Sundhed uden Inkommodation uden af Guds Naade hos mig.

Alle andre giftige smitsomme Flus af Veneris kan kureres hos mig uden Salvation, med ringe Inkommodation; saa kan og den, der er infiseret af den giftige Mercurius dulcius ulovlige Misbrug, som dog sker med stor Besværlighed og lang Tid kureres.

Hvormed

jeg tjenstlig tilbyder alle og enhver, der behager at lade mig betjene sig udi sin Svaghed til deres Liv og Helbred, forpligter jeg mig ved Guds Naade, at hvem der ikke udi sin Svaghed kender sig forbedret inden 3 Dage, det længste udi 9 Dage, da betales jeg ikke en Skilling af mine akkorderede Penge enten for Medikamenter eller Møje.

Bevindes da mine Medikamenter mig lovlig Bevis, efter mine mange Forfølgere og uretfærdige Beskyldnere, af den, der bør forstaa og kende Sukker fra Forgift, at være giftige eller skadelige for Børn, frugtsommelige Koner, mindre for gamle at indtage, begærer og ønsker jeg selv at straffes paa Ære og Liv.

Jeg har nu boet her udi 37 Aar under Guds og vores aller-naadigste Kongers Beskærmelse og stedse har haft mangfoldige Patienter af yderste dødelige Svagheder og andre store farlige Accidentier.

Bevis nu lovlig, I mine Forfølgere og Eftertalere mig een, som jeg haver beskadiget udi al den lange Tid, eller andet uanstændigt paa, da er eders Forfølgelse billig, hvilket er Eder dog umulig; men jeg vil bevise utrolig Mængde af dem, jeg har ved Guds Naade kureret for andre inkurable Svagheder og derfor allerydmygst skriver Gud til Ære, at der [aldrig, tilføjet med Blæk] kan bevises, der har vaaren eller er saa stor Pund udi Medicinen givet nogen til Menniskens Liv og Helbred, som af Guds Naade mig uværdige. Thi indstiller jeg eders Forfølgelse til Gud, der dømmer retfærdelig, og hermed resterer forbemeldte

København, d. 23. Marts.
Anno 1751.

Werner Boyesen.
Medicus practicus.

Om Boyesen's Liv i København i de c. 40 Aar, han boede der, vides i øvrigt meget lidt; af forskellige Mandtal kan der dog faas enkelte Oplysninger.

I 1723 boede han i Købmagerkvarter 110, nuværende Møntergade 8 Stuen; i 1728, under den store Ildebrand, i Købmagerkvarter 200, nuværende Grønnegade 22—28; hans Husstand bestod den Gang af et Barn, vel sagtens den tidligere omtalte Søn, samt to Tjenestepiger; han slap da for at blive „afbrændt“; i 1743 boede han i Østerkvarter 41, nuværende St. Kirkestræde 2; og endelig i 1751 i Østerkvarter 271, nuværende Laksegade 11 Stuen.

Skifte efter ham er det ikke lykkedes at finde, og er han, som vel rimeligt er, bleven boende i Østerkvarter til sin Død, der synes at være indtruffet c. 1754, vil man heller ikke kunne finde den nøjagtigt anført, da Nikolai Kirkes Begravelsesbog fra den Tid er brændt.

For den pietistiske Medicins Tid er den hidtil helt ukendte Werner Boyesen en fuldblods Repræsentant, vistnok den første og maaske den mest typiske i den danske Lægestand, hvor Retningen aldrig slog rigtigt igennem, dels vel, som Jul. Petersen siger, paa Grund af en vis Ædruelighed, en vis sund kritisk Sans og dermed sammenhængende Mangel paa Lefængelighed lige over for udenlandske eksplosive Bevægelser, dels maaske ogsaa fordi man havde haft Lejlighed til at se baade nogle af Pietismens tyske Koryfæer, Stahl, Juncker, Carl, og nogle af dens Dei minores, Stisser, Grothaus paa nært Hold*).

Boyesen's Reklamer for hans Medikamenter gør Indtryk af at være stærkt paavirkede af C. F. Richter's**), Opfinderen af den berømte Halleske Guld tinktur, Essentia dulcis, og en Del andre Midler, der skaffede ham og Vajsenhuset i Halle store Rigdomme. Der er hos dem begge den samme, for Pietismen

---

*) Her og i det følgende henvises til Jul. Petersen: Den danske Lægevidenskab 1700—1750. S. 47—73.

**) Christian Friedrich Richter, f. 1676 i Sorau, d. 1711 i Halle, blev allerede 1697 Læge ved Vajsenhuset i Halle, senere Leder af dets store „Medicamentexpedition“; han var en af den pietistiske Medicins ejendommeligste og bedste Mænd.

saa ejendommelige Blanding af hellig Selvgodhed og pengegridsk Forretningssans; for Richter stod det som en fast Overbevisning, at „Krankheiten zu heilen ist ein göttliches Regale“, og hertil svarer jo ganske, at Boyesen „af Guds Naade formener sig at være given de største Pund til Menniskens Helbred“; men efter mere beskedne danske Forhold indskrænker Boyesen sig til 5 Midler, som han sælger i Lodde- eller Pundervis, medens Richter forhandler sine 11 Vidundermidler i mindre og større Kasser til forskellige Priser.

Det er dog langtfra, at Boyesen vil have sin Guld tinktur betragtet som en Efterligning af *Essentia dulcis*; ligesom sin lidt yngre samtidige, den pietistiske danske Lægepræst Andreas Agerbech, omtaler han endogsaa med en vis Haan den tidligere saa berømte Guld tinktur, „som dog ikkuns har Navn af Aurum potabile, thi det har ikke gjort, ej heller gør nogen kendelig Virkning til Helbred“; og det var dog først lige i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede, at Richter havde gjort sin store Opfindelse, „eine wahre Wohlthat Gottes“. Boyesen er aabenbart fulgt med sin Tids Viden, thi det var netop i 1741, det samme Aar i hvilket Boyesen skrev sin første Plakat, at *Ernstingius'* farmaceutiske Leksikon udkom, i hvilket *Essentia dulcis* faar det Skudsmaal, at den ikke uden Grund kaldes Guld tinktur, thi den har skaffet meget Guld, men der var ikke et Gran Guld i den; den førte kun den prægtige Titel for Gevinstens Skyld; et Lod af den kostede 2—3 tyske Rigsdaler.

Har Boyesen drømt om at blive en dansk Richter og skaffe sit Land, sig selv og sine Efterkommere lignende Rigdomme, som det var lykkedes Richter, er han blevet bittert skuffet; hans Kure synes hurtigt at have vakt Mistillid, og Apotekerne undlod ikke at benytte sig heraf til at underkaste hans Medicamenter en skarp og sikkert meget berettiget Kritik; og bedre blev det ikke, da han med en vis Naivitet, der taler til Fordel for hans egen gode Tro, tager sin Tilflugt til Fakultetet, *Collegium medicum* og til sidst Regeringen.

I 1743, da han boede i St. Kirkestræde, ene med en Tjenestepige, betegnes han i Mandtalslisten til Formue-, Kop-, Heste- og Karosseskatten som „fattig“ og ansættes til at betale 1 Rdl., sagtens i Kopskat, thi om Heste eller Karosse har der vel ikke været Tale. Bedre har det næppe været i de foregaa-

ende Aar, hvorom hans stadige Flytninger vistnok vidner, og bedre er det næppe blevet i de følgende; men til det sidste har Boyesen sikkert selv haft fuld Tro til sine „af Gud store, dydige og kraftige Medikamenter“, ellers havde han næppe i 1751, da han rimeligvis har været oppe i Halvfjerdserne, endnu en Gang gjort Forsøg paa at slaa til Lyd for dem.
